

„A MÚLT A BENNÜNK DOBOGÓ MÁSODIK SZÍV”

Dr. Bihari Albertné
alapító titkár
Móricz Zsigmond Kulturális Egyesület

Hagyományápolás a közösség, az érték és az összefogás jegyében

„A kultúrát nem lehet örökölni. Az elődök kultúrája egy-kettőre elpárolog, ha minden nemzedék újra meg újra meg nem szerzi azt magának.” (Kodály Zoltán)

A közel 15 éves nyíregyházi Móricz Zsigmond Kulturális Egyesület működési területe: Magyarország, ezen belül különösen Szabolcs-Szatmár –Bereg megye, valamint a határon túli magyar lakosságú területek. Székhelye a Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár.

Hangsúlyos feladatunknak tartjuk a kulturális örökség megóvását, köztük Móricz Zsigmond és a régiókhöz kötődő írók, költők szellemi hagyatékának ápolását. Hitvallásunk, hogy a kultúra átélhető és átadható. Ez viszont csak az egymást követő nemzedékek folyamatos párbeszédére épülve történhet meg. Gyümölcsöző példája ennek kulturális egyesületünk tevékenysége, mely az idősebb és fiatalabb generációk párbeszédére épül.

Előadásomban az irodalmi emlékhelyeket és emlékjeleket felkereső irodalmi sétákról, az olvasókör közösségteremtő erejéről, az irodalmi és kultúrtörténeti kirándulásokról, tapasztalatcserékről, az országos, ill. nemzetközi irodalom- és művelődéstörténeti konferenciákról, tanácskozásokról szoltam. Taglaltam továbbá mindezek megvalósításának széleskörű intézményi és civil együttműködésen alapuló formáit, módjait, lehetőségeit.

Amikor 2004-ben, Móricz Zsigmond születésének 125. évfordulója alkalmából kezdeményezésemre néhány elkötelezett könyvtáros, tanár, irodalombarát összehajolt, hogy létrehozza a Móricz Zsigmond Kulturális Egyesületet, még csak reménykedhettünk abban, hogy az elkövetkezendő évtized áldozatvállalásai kellő gyümölcsöt hoznak. Vitathatatlan, hogy mára országos szinten a legmagasabb szakmai körökben (MTA Irodalomtörténeti Intézete, Petőfi Irodalmi Múzeum) is számon tartják civil egyesületünket, melyet 2005 májusában alapítottunk.



A Móricz Zsigmond Kulturális Egyesület tagjai névadónk szobránál
Fotó: Kazai Béla

Alapszabályunk szerint kiemelt feladatunknak tekintjük a szabolcs-szatmár-beregi térség irodalmi, történelmi hagyományainak ápolását és e földrajzi-kulturális tájegység kortárs irodalmi, művészeti életének figyelemmel kísérését. Ez elsősorban a móríci hagyomány újragondolását jelentette az elmúlt évtizedben, de olyan fontos életmű számbavételét is, mint például az anarcsi Czóbel Minka életútja vagy éppen a kuruc hagyomány szerepe a magyar művelődéstörténetben. Nem szándékozunk azonban bezárkózni. A regionalitásból kiindulva szeretnénk elkerülni a provincializmus csapdáját. Ezért is törekszünk gyümölcsöző szakmai kapcsolatokra régióon belül és kívül egyaránt.

Fórumaink változatosak, sokrétűek. Időnként egy-egy kiemelkedő irodalomtörténeti konferencia szervezése, s az ezen elhangzó előadásoknak kötetbe szerkesztése olyan nemes feladat, mely maradandó értéket képviselhet. Ezen kívül folyamatosak az általunk vagy más intézményekkel közösen szervezett könyvbemutatók, író-olvasótalálkozók, várostörténeti és irodalmi, ill. várostörténeti séták, kiállítások, emlékhelyek és emlékjelek létesítése vagy az éves irodalmi és kultúrtörténeti kirándulások.

Éveken át szerveztünk versmondó versenyt általános és középiskolásoknak *Írást cselekedni* címmel Czóbel Minka, Rákos Sándor és a Nyugat költőinek műveiből. Ezeken a megyei szintű versenyeken egy-egy alkalommal 60-70 általános és középiskolás tanuló bizonyította, hogy vannak még értő versolvasó és versmondó fiatalok. Aktív részesei voltunk a Vay Ádám Muzeális Gyűjtemény által középiskolásoknak szervezett Rákóczi-versenyeknek is.

Minden korosztályt, de elsősorban a fiatalabbakat megcélozva 2008-ban Nyíregyháza főterén fogadtuk a Petőfi Irodalmi Múzeum „Nyugat 100”-, valamint 2017-ben az „Arany Zoo” -buszát. Az országjáró vándorkiállítás számos diák és felnőtt látogatót vonzott.

Irodalmi sétákon, a Nyíregyházán, Sóstóhegyen, ill. Sóstógyógyfürdőn született vagy ide kötődő íróknak, költők emlékhelyeinek és emlékjeleinek eredünk a nyomába – többek között megnézzük, hogy hol született és hová járt gimnáziumba Krúdy Gyula, melyik vendégszobában lakott Mórícz Zsigmond, hol található Váci Mihály szobra, hol dolgozott Ratkó József, felkeressük a Jósza András Múzeum állandó Krúdy-kiállítását...



Az irodalmi séta egyik állomásán, Krúdy Gyula szobránál

Fotó: Kazai Béla

Várostörténeti séták alkalmával Nyíregyháza és Sóstó műemlékeit, épített örökségét, köztük a Jósza András Múzeumot és a Múzeumfalut is bemutatjuk városunk érdeklődő fiataljainak, felnőtt- ill. idősebb lakosságának, több esetben az ország különböző területeiről érkezett kirándulóknak, delegációknak.

A *Móricz Zsigmond Olvasókör* 2014-ben alakult a Móricz Zsigmond Kulturális Egyesület égisze alatt azzal a nemes szándékkal, hogy az egyesületi tagokat, valamint a könyvtárat látogató, olvasni szerető embereket, irodalombarátokat rendszeresen egybegyűjtse és leültesse, hogy együtt beszélgessenek közös olvasmányélményekről. A középiskolások, egyetemisták valamint az idősebb korosztály egyaránt részese a találkozónak, ahol kicserélik, ütköztetik véleményüket egy-egy közös olvasmányélményről. Ötletgazdaként kezdetben Gerliczki András irodalomtörténésszel, napjainkban Csabai László íróval közösen vezetjük a kört. A klasszikus irodalomtól a kortársakig terjed az olvasókör érdeklődése, nem feledkezve meg egy-egy elfelejtett író, költő számbavételéről sem. Így Tolsztojtól Krúdyn és Móriczon át Borbély Szilárdig vezetett a közös irodalmi világtúrás az elmúlt években. Témavezetőként több alkalommal szerepelt a Jósza András múzeum irodalomtörténésze is.



A Móricz Zsigmond Olvasókör találkozója a Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtárban
Fotó: Kazai Béla

A *tudományos konferenciák, emlékülések* egy részén névadónk életének és munkásságának kutatási eredményeiről számoltak be a neves irodalomtörténészek, ám a régió kevésbé ismert és méltatlanul elfeledett költőit is megidéztek. 2006. július 7-én, Tiszacsécsén került sor arra a Móricz-emléknapra, melynek keretében Egyesületünk kezdeményezésére a helyi és a megyei önkormányzat, valamint a Jósza András Múzeum támogatásával a Móricz-szülőház ideológiai indíttatású történelem hamisításának korrekciója megtörtént. Az eredeti szülőház helyén – Kossuth út 93. sz. alatt – Móricz-emlékkaput avattunk, melyet Fehérvári József túrístvándi faragó készített. Az ünnepélyes átadást és koszorúzást követően tudományos tanácskozással folytatódott az emléknap programja. A konferencia jeles előadói (Antal Anikó Zsuzsanna, Gazdagné Barcsik Magdolna, Hamar Péter, Hegyi Katalin, Mercs István, Szilágyi Péter) árnyalták Móricz és Tiszacsécsé kapcsolatát, s számos életrajzi dokumentumot új megvilágításba helyeztek.

2019. július 5-6-án Móricz Zsigmond születésének 140. évfordulóján megemlékezéssel egybekötött kétnapos irodalmi tanácskozást tartottunk Móricz szülőfalujában, Tiszacsécsén, valamint Szatmárnémetiben és a Szatmár megyei Börvelyben- az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesülettel közös szervezésben, a Jósza András Múzeum aktív részvételével, támogatásával. A téma szakavatott előadói –Szilágyi Zsófia, Végh Balázs Béla, Baranyai Norbert, Egyed Emese, Karádi Zsolt, Kereskényi Sándor, Mercs István, Szilágyi Péter- sorában többek között Dámné Rác Magdolna, a Jósza András Múzeum irodalomtörténésze Móricz népdalgyűjtéséről érkezett.

Tudományos konferenciáink alkalmával neves történelmi események, személyiségek évfordulóihoz is kapcsolódunk. Több alkalommal irodalom- és művelődéstörténeti konferenciát rendeztünk a MTA Irodalomtudományi Intézete, a múzeumi hálózat rangos országos és helyi előadóinak közreműködésével-autentikus helyszíneken. (*Kuruckodó irodalom. A szatmári béke megkötésének 300. évfordulója emlékére* / Vaja, MNM –Vay Ádám Muzeális Gyűjtemény Vaja, 2011. április 8-9./; *Sárkányok, főurak, asszonyok. Báthory István halálának 425. évfordulója tiszteletére* / Nyírbátor, Báthory várkastély, 2011. nov.25-26./ ; *Temetések és /vagy újratemetések a nemzet emlékezetében* .Vay Ádám kuruc generális újratemetésének 110. évfordulójára /Vaja, MNM –Vay Ádám Muzeális Gyűjtemény, 2016. november 11-12. ; *A továbbélő reformáció. A reformáció 500 éve a magyar művelődés- és irodalomtörténetben* / Vaja, MNM –Vay Ádám Muzeális Gyűjtemény Vaja, 2017. december 1-2.) ; „*A falevelek lehulltak...*” . Az I. világháború végének emlékezete. / MNM –Vay Ádám Muzeális Gyűjtemény Vaja, 2018. november 16./)



„*A falevelek lehulltak...*” . Az I. világháború végének emlékezete. Tudományos konferencia / MNM –Vay Ádám Muzeális Gyűjtemény Vaja, 2018. november 16./)

Fotó: Kazai Béla

A szó elszáll, az írás megmarad. Ez a szólás a mi tevékenységünkre hatványozottan érvényes. Irodalomtörténeti profilú civil egyesületként megkerülhetetlen azoknak az értékeknek a számbavétele és maradandó formában való rögzítése, amelyek nemcsak a regionális, hanem a nemzeti irodalmi hagyomány részei is. Ezen szándékunkat saját *kiadványainkban* valamint más szakmai kiadványokban, folyóiratokban prezentáljuk. 2008-ban indítottuk útjára a *Modus hodiernus* (mai módon – mai szemmel) című sorozatot, melyben lehetőséget biztosítunk korábbi korok ránk hagyományozott értékeinek mai módon történő megfogalmazására csakúgy, mint a modern kutatási eredmények útkeresésének kifejezésére. E sorozatban jelentetjük meg konferenciáink előadásainak szerkesztett változatát is.

A *Modus Hodiernus* sorozat eddig megjelent 9 kötete Nyíregyháza, Nyírbátor, Tiszacsécs, Vaja , Szatmárnémeti, Nagykároly, Börvely könyvlapokba zárt üzenetei olyan nemzeti és európai értékeket közvetítenek, amelyek a regionalitás világából az egyetemes értékek felé mutatnak, összekapcsolva a teret és az időt a nemzedékek egymásutánjában.

Jelennek meg publikációink többek között az Irodalomtörténeti Közleményekben, a Szabolcs-Szatmár-Beregi Szemlében, a Tariménesben, a Tiszatájban, a szatmári Sugárút c. folyóiratban, múzeumi évkönyvekben.

Az idén jelent meg A historikus vár negyedszázadai c. kötet a vajai Vay Várkastély utolsó ötven évének történetéről, Molnár Sándor múzeumigazgató közreadásában. E reprezentatív kiadványban szó esik, a Vaján közösen szervezett konferenciákról valamint szerepel benne Molnár Sándor személyi bibliográfiája, Bihari Albertné összeállításában.



A Móricz Zsigmond Kulturális Egyesület Modus Hodiernus c. sorozata kötetei

Fotó: Kazai Béla

Az Egyesület számtalanszor szervezett *irodalmi, kultúrtörténeti kirándulást*, melyek kapcsán egyrészt az ország területén található Móricz Zsigmond emlékhelyeket, emlékjeleket kerestük fel, másrészt az ország és a határon túli területek jeles íróinak, költőinek, nevezetes műemlékeinek, megyénk középkori templomainak nyomába eredtünk.

Többek között 2008-ban részt vettünk Széphalmon a Magyar Nyelv Múzeuma avató ünnepségén ill. 2009-ben az itt rendezett „Nincs más haza, csak az anyanyelv” című konferencián. E programokat követően a környék Kazinczy Ferenc emlékhelyeit (Sátoraljaújhely, Sárospatak, Felsőregmec) és más látnivalókat (Füzérradvány, Karos, Karcsa, Pácín) is felkerestünk. Névadónk emlékeinek nyomában jártunk Leányfalun, Prügyön, Turistvándiban. 2018-ban Alsószteregován jártunk, Madách Imre emléke előtt tisztelegve. 2019-ben megnéztük a felújított, interaktív Kazinczy Múzeumot Sátoraljaújhelyen ill. a magyar Nyelv Múzeumát Széphalmon, Dobó István síremlékét a szlovákiai Dobóruszskán.



A Móricz Zsigmond Kulturális Egyesület tagjai Széphalmon, a Magyar Nyelv Múzeuma előtt

Fotó: Kazai Béla

2009-ben olyan elismerésként alapítottuk a *Móricz-emlék*plakettet, melyet az óta évenként ítél oda az egyesület vezetősége annak a kutatónak, aki tudományos munkásságával a Móricz-kutatást hitelesen és szakmailag magas színvonalon szolgálta. Így kapta meg elsőként a Nagy Lajos szobrászművész által tervezett és készített plakettet Kováts Dániel nyugalmazott főiskolai tanár, irodalomtörténész, majd többek között Hamar Péter irodalomtörténész, filmesztéta, Cséve Anna, a Petőfi Irodalmi Múzeum Móricz-kutatója, Szilágyi Zsófia irodalomtörténész, Hegyi Katalin, a Petőfi Irodalmi Múzeum Kézirattárának munkatársa.

Hagyományápoló és kultúrateremtő tevékenységünk széleskörű *kapcsolatrendszerre* épül határon innen és túl. Együttműködő partnereink: Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár, Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Intézete, Petőfi Irodalmi Múzeum, Magyar Nemzeti Múzeum Vay Ádám Muzeális Gyűjteménye, Magyar Nemzeti Múzeum Rákóczi Múzeuma, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság Szabolcs-Szatmár-megyei Tagozata, Nyíregyházi Egyetem, Jósza András Múzeum, Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Honismereti Szövetség, Móricz Zsigmond Társaság, Bessenyei György Irodalmi és Művelődési Társaság, Kazinczy Ferenc Társaság, Kölcsey Ferenc Társaság, Váci Mihály Társaság Kulturális Egyesület, Váci Mihály Emlékbizottság, Czóbel Minka Baráti Kör, Nyíregyházi Városvédők Egyesülete, Zöld Kerék Alapítvány, Magyar Könyvtárosok Egyesülete Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területi Szervezete, Múzeumbarátok Köre, Móricz Zsigmond Színház, Szatmárnémeti Tanítóképző Főiskola, nagyváradai Kaffka Margit Társaság és az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület.

Örömmel tölt el bennünket, hogy kitűzött céljaink mentén, vállalt küldetésünk szellemében dolgoztunk és értük el az eredményeinket. A jövőben új utak és lehetőségek keresésével, a fiatalok számára szervezett élményszerű programok szervezésével, a műhelymunka hatékonyabbá tételével, a publikációs fórumok továbbfejlesztésével, a kiadványaink köztudatban való megjelenítésével kívánjuk erősíteni tudományos és művelődési szerepvállalásunkat. Mindezen célok megvalósításának továbbra is az Egyesület aktív, feladatvállaló tagsága és számos intézmény, civil szervezet együttműködő támogatása a záloga, magunkénak vallva Bessenyei György gondolatát: „társaságra vagyunk teremtve”.



A jövő generációjával Nyíregyházán, a Bessenyei téren.
Fotó: Kazai Béla